

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostor:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 14, 1923, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23. ILL., PONEDELJEK, 6. DECEMBRA (DEC. 6), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 237 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriška armada prebila nemško bojno črto v italijanskih hribih

Zavezniški stan naznanil ogromne nemške izgube v vojaštvu in bojnem materialu. Osmo britska armada zasedla komunikacijski center v bližini Pescare. Rusi okupirali čez sto naselbin v prodiranju proti železniškemu omrežju na severozapadni strani Gomela. Angleži vrgli čez 16,000 ton bomb na Berlin. Avstralska pehota se bliža japonski bazi na Novi Gvineji

Zavezniški stan v Alžiru, 6. dec.—Peta ameriška armada, kateri poveljuje general Mark W. Clark, je zdrobila utrjene nemške pozicije v hribih, ki ščitijo dostope do Rima, se glasi uradni komunikacijski center. Čete te armade zdaj prodirajo proti dolini, kjer se odpira pot proti italijanski prestolnici.

Američani so prodrli štiri milje daleč in okupirali vse strateške višine gor Camine in Maggiore, dočim so britske čete po zavzetju hribov na zapadni strani Caminskega gorovja udrle v dolino ob reki Liri. Osmo armada, ki okupirala San Vito, komuni-kacijsko središče, 16 milj proč od Pescare.

Ingleda, da se bo nemška bojna črta kmalu zrušila pod udarci zavezniške sile. Ameriška armada prodira naprej na petnajst milj dolgi fronti v zapadni Italiji v smeri Cassine, ki je oddaljena 70 milj od Rima.

Nemci so uprizorili močne protioptokoke na zavezniške pozicije pri Giffrianu v bližini vrhunce Maggiore, ki pa se bili odločili. Uradni komunikacijski pravi, da Nemci utrpeli ogromne izgube v vojaštvu in bojnem materialu v bitkah z zavezniki v zadnjih 24 urah.

London, 6. dec.—Britski letalci so prevarili Nemce z napadom na Leipzig. Letali so v smeri Berlina, potem pa se obrnili na jugovzhodno in vrgli čez 16,000 ton bomb na Leipzig. Ameriški letalci so bombardirali nemško letališče pri Gilzi Ijenu, Holandija.

London, 4. dec.—Sovjetske kolone so se približale nemškemu železniškemu omrežju na severozapadni strani Gomela v prodiranju z dveh strani, odbile vse nemške protinapade na svoje pozicije na zapadni strani Kijeve, glavnega mesta Ukrajine in razglašile mostišča petnajst milj daleč od Kremenčugom, se glasi iz ruskih komunikacij.

Nemška oborožena sila je bila postopoma v ozek koridor pod Kremenčugom in je v nevarnosti uničenja. Na tej fronti so zavezniki čete reokupirale železniško postajo 21 milj vzhodno od Znamenke, ključne točke komunikacijskih zvez med Kijevom in ozemljem ob krivini Dnepra. Moskovski vojni buletin, objavljen danes zjutraj, pravi, da so Rusi odbili napade nemških oklopnih kolon na svoje pozicije v čerkasijskem sektorju in vrgli sovražnika nazaj z ogromnimi izgubami.

Radio Berlin poroča o novi ruski ofenzivi na smolenski fronti in sovjetskih sunkih v smeri železnice, ki spaja Orlo z Minskom. Moskva molči o ruskih operacijah na tej fronti.

Pravda, glasilo komunistične stranke, je naznanila obnovo vojnih operacij pri Novgorodu, 50 milj južvzhodno od Leningrada. Naznanilo dostavlja, da so naciji izgnali vse ruske vojaške iz krajev na tem ozemlju.

Zavezniški stan v Alžiru, 4. dec.—Pod kritjem več sto bojnih letal in topniškega bom-

Partizanski uspehi v Sloveniji

Cez 3200 Nemcev
ubitih in ranjenih
v bitkah

London, 4. dec.—Glavni stan generala Tita, vrhovnega poveljnika jugoslovanske osvobodilne armade, je naznanil uspešne partizanske operacije v južnozgodnjem delu Slovenije. Partizani so v bitkah, ki so se pričele pred sedemnajstimi dnevi, ubili in ranili čez 3200 Nemcev.

Pozorišče najhujših bitk je bilo pri Rakeku, ob progi železnice, ki spaja Ljubljano s Trstom. Partizani so zavzeli dvanajst nemških trdnjavskih točk in razdejali velike količine nemškega orožja in municije. Bitke med partizani in Nemci v Sloveniji se nadaljujejo.

Partizani so pretrgali dve najvažnejši železniški zalagalni črti na Balkanu in s tem zavirali prevažanje nemških vojakov in orožja v vzhodni del Jugoslavije in Grčijo. Promet na progi Sarajevo-Mostar in po železnici, ki vodi iz Bosne v Srbijo, je bil suspendiran. Partizani trdijo, da so presekali tudi progo transbalkanske železnice pri Turoplju, južvzhodno od Zagreba, hrvaške prestolnice, in konsolidirali svojo zimsko črto v Dinar-skih Alpah.

Senat porazil volilni načrt

Nadomestni
osnutek sprejet

Washington, D. C., 4. dec.—Zakonski načrt, na čigar podlagi bi se ameriški vojaki, ki se nahajajo onstran morja, lahko udeležili predsedniških volitev v prihodnjem letu pod jurisdikcijo federalne vlade, je bil poražen v senatu z 42 proti 37 glasovom. Avtorja tega načrta sta senatorja Scott L. Lucas, demokrat iz Illinois, in Theodore F. Green, demokrat iz Rhode Islanda.

Opozicijo proti načrtu so vodili senatorji iz južnih držav, v katerih morajo državljani plačevati volilni davek, če hočejo voliti. Samo eden senator iz južnih držav, Pepper iz Floride, je glasoval za načrt.

Senat je potem sprejel nadomestni zakonski načrt, ki so ga predložili senator Eastland iz Mississippija, senator McKellar iz Tennesseeja in senator McClellan iz Arkansasa, vsi demokrati. Ta določa, da države skličejo zasedanja zbornic in ta naj sprejmejo zakone, ki bodo dali moškim in ženskam v vojaški službi priliko in pravico do udeležbe pri federalnih, državnih in krajevnih volitvah.

Tovarnarji za medna- rodno kooperacijo

New York, 4. dec.—Zveza ameriških tovarnarjev, katero tvorijo reprezentante največjih ameriških korporacij, se je izrekla za mednarodno kooperacijo med Ameriko in zunanjimi državami v povojni dobi. Zadevno resolucijo, ki je bila sprejeta z veliko večino, je predložil Wilfred Sykes, predsednik Inland Steel Co. Ta priporoča ustanovitev nove mednarodne organizacije, svetovnega sodišča, splošne poštne zveze, mednarodnega delavskega urada in urada za javno zdravstvo.

DISKUZIJE O USODI NEMČIJE V PERZIJI

Roosevelt, Churchill in
Stalin se sestali
v Teheranu

KAISEK SE VRNIL V
ČUNGKING

London, 4. dec.—Predsednik Roosevelt, premier Churchill in premier Stalin so se sestali v Teheranu, glavnem mestu Perzije, razpravljali o usodi nacije Nemčije in sprejeli važne zaključke o vojaških in političnih problemih, se glasi poročilo sovjetske časnike agenture Tass. Poročilo dostavlja, da bo skupna deklaracija kmalu objavljena. Vsebovala bo program glede popolnega uničenja nemškega militarizma, da ne bo nikdar več ogrožal svetovnega miru.

Radio Moskva je oddal poročilo sovjetske časnike agenture o sestanku "velike trojice" in s tem informiral svet o razgovorih med voditelji sovjetske Rusije, Amerike in Velike Britanije.

"Pred nekaj dnevi se je pričela konferenca voditeljev treh velesil v Teheranu, Perzija," se glasi poročilo. "Te so se udeležili tudi diplomatični in vojaški reprezentanti Rusije, Amerike in Velike Britanije in razpravljali o problemih vojnih operacij proti Nemčiji in političnih vprašanjih. Zaključki, sprejeti na konferenci, bodo kmalu objavljeni."

V zvezi z razgovori v Teheranu je morda značilen, ponatis deklaracije, katere je podal Stalin pred dvema letoma, v publikaciji Soviet War News Weekly. Stalin je takrat izjavil, "da naš vojni cilj ni in ne more biti vasiljevanje našega režima slovenskim ali drugim zaslužnim ljudstvom v Evropi, ki pričakujejo pomoči z naše strani."

Mnenje prevladuje, da je "velika trojica" razpravljala tudi o stališču nevtralne Turčije, katere vstop v vojno na strani zaveznikov se smatra za možnost. Zunanji diplomatični krogi v Londonu trdijo, da bo "velika trojica" razglasila kvantitativno Nemčijo, da bo stisnjena med svoje prvotne meje, v katerih bo morala tlati v bodočnosti, izolirana od ostalega sveta.

Deklaracija voditeljev Amerike, Velike Britanije in sovjetske Rusije bo poudarila, da je brezpogojna kapitulacija Nemčije cilj zaveznikov. Ona ne more upati na sklenitev kompromisnega mira, ki bi ji omogočil ustvaritev nove vojne mašine in priliko za agresijo v bodočnosti.

Možnost je, da bodo Roosevelt, Churchill in Stalin razpravljali o ustanovitvi druge fronte in pripravi za invazijo zapadne Evrope. To vprašanje je bilo predmet diskuzije na konferenci zunanjih ministrov sovjetske Rusije, Amerike in Velike Britanije v Moskvi.

Čungking, Kitajska, 4. dec.—General Chiang Kaišek se je vrnil domov iz Kaira, kjer je konfiriral z Rooseveltom in Churchillom, kot junak. Velike množice so ga pozdravile in s tem izrazile svoje veselje in zadovoljstvo z zaključkom, da bo Kitajska dobila nazaj vse svoje pokrajine, katere je izgubila v polstoletni borbi z Japonci.

Kaišek je dejal, da je bila konferenca v Kairu ogromen uspeh ne samo za Kitajsko, temveč tudi za vse Združene narode. Na tej so bili sprejeti načrti glede velike ofenzive proti Japonci, ki bo trajala, dokler se ne bo brezpogojno podala.

Domače vesti

Nov grob v Jolietu

Joliet. — Pred dnevi je umrl Josip Tekavčič, vdovec, star 75 let in doma od Ljubljane. Bil je star naseljenec in zapušča odrasle otroke.

Vest iz Penne

Homer City, Pa. — Dne 29. novembra je bil pri delu v rovu težko pobit John Zakrajšek, star 59 let in rojen v Štrukijski vasi pri Sv. Vidu nad Cerknico. Čez tri ure je preminul v bolnišnici. Bil je samski in njegovo truplo je bilo poslano v Cleveland, kjer ga je pokopala njegova sestra Mary Gorjupin. Bil je član društva 290 SNPP.

Nov grob na farmah

Willard, Wis. — Dne 22. nov. je umrl John Perušek, star 68 let in rojen v Sodražici na Dolenjskem. Bil je samski in tukaj zapuščal brata, ki je še živ.

Islandija pretrgu zvezo z Dansko

Deklaracija o usta-
novitvi republike

Reykjavik, Islandija, 4. dec.—Vlada je objavila načrte glede popolnega pretrganja političnih zvez med Islandijo in Danako ob 25-letnici prvotnega preloma z dansko suvereniteto.

Islandski parlament se sestane v zasedanju 10. januarja prihodnjega leta in takrat bo sprejeta nova ustava. Tri glavne politične stranke — neodvisna, kmečka in komunistična — so se odločile za zlom zadnjih ostankov kontrole, katero je izvajal danski kralj nad tem arktičnim otokom.

Voditelji omenjenih strank so objavili skupno deklaracijo, ki določa ustanovitev republike do 17. junija prihodnjega leta.

Švedska poslala protest Nemčiji

Obsodba aretacije
norveških študentov

Stockholm, Švedska, 4. dec.—Vlada je naslovila noto Nemčiji s protestom aretacije 1200 izmed 1500 študentov norveške univerze v Oslu, se glasi naznanilo. Študentje so bili aretirani na obtožbo aktivnosti proti režimu Vidkuna Quislinga, Hitlerjeve lutke.

Nota pravi med drugim, da se bodo odnosi med Švedsko in Nemčijo poslabšali, če bodo aretirani študentje poslani v nemška koncentracijska taborišča.

Švedski zunanji urad je naznanil dostavitev protesta nemški vladi. Poročila iz Osla se glase, da nacistična tajna policija uprizarja navale na stanovanja in da nemške čete stražijo državno univerzo. Gestapovci so aretirali več norveških policajev, ki so demonstrirali svoje simpatije napram aretiranim študentom.

Rusko razkritje o razgovorih jezi Davisa

Washington, D. C., 4. dec.—Elmer Davis, direktor urada za vojne informacije, se je jezi, ker je sovjetska časnika agentura Tass objavila poročilo o konferenci med predsednikom Rooseveltom in premierjem Churchillom v premierjem Stalinom v Perziji in s tem prehitela Washington in London. "Mi nismo vedeli, da bo poročilo objavljeno," je dejal. "Upamo, da bomo v bodočnosti storili korake, da bodo take vesti istočasno objavljene v glavnih mestih prizade-
tih držav."

Priprave za invazijo Evrope

London napoveduje
važne dogodke

London, 4. dec.—Poučeni krogi trdijo, da bo na konferenci med Rooseveltom, Churchillom, Stalinom in člani zavezniških generalnih štabov padla odločitev glede invazije zapadne Evrope in ustanovitve druge fronte.

Na konferenci, ki se je vrnila v Kairu, Egipt, je bil osvojen program glede združitve japonske imperije in odvzeta vseh pokrajin, katere je Japonska zasedla ali okupirala v zadnjih desetletjih. Konferenca v Kairu, katere se je udeležil general Kaišek, vrhovni poveljnik kitajske oborožene sile, se je bvala skoro izključno z vojnimi operacijami na Daljnem vzhodu.

Kaišek je po povratku v Čungking naglasil, da je bila enakopravnost Kitajske kot članice Združenih narodov priznana in sankcionirana na konferenci v Kairu in da je to odgovor onim, ki trdijo, da se Velika Britanija, ko bo vojna v Evropi zaključena s porazom Nemčije, ne bo več zanimala za vojno na Daljnem vzhodu.

Londoni krogi napovedujejo, da bo na konferenci med Rooseveltom, Churchillom in Stalinom padla odločitev glede zavezniške invazije zapadne Evrope.

Rommel pošilja čete v Jugoslavijo

Bojazan pred
zavezniško invazijo

London, 4. dec.—Feldmaršal Erwin Rommel pošilja tisoče vojakov v jugoslovanske obrežne kraje v pričakovanju, da bo zavezniška invazija Balkana sledila zaključku razgovorov med voditelji Združenih narodov, trdijo jugoslovanski krogi v Londonu.

Vest iz Stockholma, Švedska, pravi, da je zavezniška invazija Balkana blizu. Švedski list Social Demokraten, glasilo socialistične stranke, je objavil poročilo iz Budimpešte, Ogrska, da nemške čete, orožje, strelivo in drugi bojni material prihaja v Jugoslavijo iz Avstrije.

Rommel je organiziral obrambo Balkana ob linijah, ki sledijo onim, katere je ustanovil feldmaršal Gerd von Rundstedt v okupirani Franciji.

Izdajatelj francoskega lista umorjen

Bern, Švica, 4. dec.—Maurice Sarraut, izdajatelj lista La Depeche v Toulousu in brat Alberta Sarrauta, ki je imel več ministrskih pozicij v vladah tretje francoske republike, je bil umorjen. Po nacistih kontrolirani pariški radiopostaji pravi, da so ga napadli in umorili francoski teroristi.

Odbor potrdil rudarsko pogodbo

Washington, D. C., 4. dec.—Vojno-delavski odbor je potrdil pogodbo, ki jo je sklenila progressivna rudarska unija, včlanjena v Ameriški delavski federaciji, z organizacijo operatorjev v Illinoisu. Ta ne vključuje provizije glede "plače od vrat do vrat."

Argentina zaprla urad francoskega odbora

Buenos Aires, Argentina, 4. dec.—Policija je zaprla urad odbora za osvoboditev Francije in pooblaščenca kampanjo proti elementom, ki širijo protioslobo propagando. Več članov organizacije, ki podpira francoski odbor, je bilo aretiranih.

VELIKA BRITA- NIJA NAJ UTRDI ZVEZO Z RUSIJO

Smuta priporoča poglo-
bitev kooperacije

VEDESILE MORAJO
OBRZATI
VODSTVO

London, 4. dec.—Jan Christian Smuts, predsednik vlade Južnoafriške unije in član britanskega kabineta, je dejal, da mora Velika Britanija utrditi zvezo s sovjetsko Rusijo in ojačiti svojo pozicijo v zapadni Evropi, če ne bo postala šibka tovarišica v veliki trojici velesil; ki jo tvorijo ona, Rusija in Amerika.

Smuts je govoril na zborovanju podružnice Zveze britanskega imperija. Med drugim je dejal, da bodo tri evropske velesile izginile po zaključku sovražnosti — Francija, Italija in Nemčija. Sovjetska Rusija bo postala gospodar evropskega kontinenta.

"Pozicija Rusije kot velesile postane edina svoje vrste v evropski zgodovini," je dejal Smuts. "Japonski imperij bo razkasan in v povojni dobi bodo Rusija, Velika Britanija in Amerike predvajalet svetovno silo, ki bo morala skrbeti za vzdrževanje miru. Oni, ki mislijo, da bosta Velika Britanija in Amerika tvorili ravnovesje, se motijo. Mir, če ga ne podpira sila, ni mogoč. Zgodovina kaže, da morala razpršiti vse iluzije glede možnosti dosega miru z idealističnimi sredstvi."

Smuts je sugeriral poglobitev kooperacije med Veliko Britanijo in malimi demokracijami v zapadni Evropi s sorodnim političnim mišljenjem. Velika Britanija, če ostane sama, postane šibka v sferi evropskih virov v primeri z viri ostalih dveh velesil — Rusije in Amerike.

"Velika Britanija, Amerika in Rusija zdaj tvorijo trojico v vodstvu Združenih narodov," je nadaljeval. "V tej vojni se bore za človeštvo in ohranitev civilizacije. Kar je potrebno v vojni, bo potrebno tudi v mirnem času. Trojica velesil mora postati stabilizacijski faktor, močna stena, za katero se bo lahko razvijala demokracija."

Francoski odbor se jezi

Oborožena sila
se bo borila
proti Japoncem

Alžir, Alžirija, 4. dec.—Francoski bodo nadaljevali vojno proti Japoncem, ki bo Nemčija poražena, čeprav niso bili povabljeni, naj se udeležijo konference voditeljev štirih velesil — Amerike, Velike Britanije, Rusije in Kitajske — v severni Afriki; je izjavil predstavnik odbora za osvoboditev Francije, čigar načelnik je general Charles de Gaulle.

Ta je izrazil nezadovoljstvo in razočaranje, ker odbor ni dobil vabila glede udeležitve razgovorov, ki so se nanašali na vojne operacije proti japonski in nemški sili. Izjavil je, da imajo Francozi interese v Indokini, katero so zasedle japonske čete, in na otokih na Pacifiku, kjer imajo zavezniški mornarični letalske baze.

Reprezentant francoskega odbora je naglasil, da ne bo poslal protesta voditeljem velesil, ker so ignorirali Francoze, toda odbor se bo držal deklaracije, katero je podal po zaključku konference zunanjih ministrov Rusije, Amerike in Velike Britanije v Moskvi.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (sven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

Praznota moskovske konferencie

Bellingham, Wash.—Adamičeva knjiga "My Native Land", ki jo zdaj čitam, bi morala biti v vsaki slovenski hiši. Jaz sem kupil dve, eno za sina, ki je pri mornarici nekje na južnem Pacifiku. Razume se, da jo bo videl častnik prej pregledal in bo goče tudi prečital predno jo bo izročil fantu. In to tudi želim, da se Američani seznanijo z intrigami jugoslovanske vlade, kakor tudi s preprostim ljudstvom.

Zdaj je precej pisanja in govorjenja o moskovski konferenci. Po pravici povedano, jaz je ne razumem. Meni vse to obeta neke svobode ne gre v glavo. Nič ne govore o važnih stvareh. Nič ne govore, kdo naj lastuje žitna polja, gozdove, mineralne zaklade, oljne vrelce, industrije in transportna sredstva.

Kakor je razvidno, niso na tej konferenci nič govorili o skupni ekonomiji, kar je življenjskega pomena, ne pa tista politika in laž o neki svobodi in neodvisnosti vseh držav in držav. Če je temu tako, zakaj ni Abraham Lincoln dovolil južnjakom, da si ustanove svojo državo? Prestejmo, koliko je teh držav v Evropi in vsaka naj bo neodvisna od druge, vsaka naj si izbere vlado, kakršno hoče. Na papirju se to morda lepo sliši, v realnosti so pa male države nič drugega kot sateliti ali lutke velikih držav in morajo plesati tako kot one hočejo. Povod, v vsaki državi so lastniki in nemani. Prvi uživajo vse dobrine sveta in se šopirijo s svojo močjo, drugi pa morajo biti zadovoljni, da imajo delo, da smejo garati.

Sedaj se tudi veliko govori, kako bi naredili, da bi po vojni imel vsako delo. Čemu vendar? Brez dela se vendar bolje živi. Če bi ti politiki rekli: Po vojni bo moral vsako delati, kdor je sposoben; delali bomo vsi in vsako si bo svobodno izbral tako delo kot se njemu dopade. Če bi to rekli, potem bi nekaj pomenilo. Rekli bi lahko tudi, da bomo upregli tehniko v največjem obsegu, da se človeku ublaži delo, da bo imel več prostega časa. Več tehnike, več bo svobode za posameznika. V prostem času bo lahko obiskal druge kraje, si lahko ogledal ves svet. Prilike bo dovolj za vsakega, da si ogleda svetovne umetnosti, muzeje in zvezdarje. Potem šele bo postal človek. Kaj si zdaj? Le dvojnica žival — malo več.

Yes, vidim vas, ki zmagujete z glavo, češ, "mi smo še daleč od tega." Seveda smo daleč. In dokler bomo prazno slamo mltili kot so jo v Moskvi, je gornje utopija. Toda ali ni čas, da mi malo presodimo to stvar, kadar se govori o neki svobodi? Tudi volk je govoril o svobodi, ko je opazoval ovco, da se z njo nasiti.

Male in velike države bi morale planirati o skupni ekonomiji, o skupnem gospodarstvu. Izbrati bi morali najboljše tehnike in inženirje, ki naj bi preiskali teren, polja, vse, kar je treba. Najprej pa bi bilo treba pospra-

viti vse politikaše in bogataše, ki toliko govore o neki svobodi, seveda o svoji svobodi, ne pa o svobodi malega človeka. Take politikaše in bogataše bi bilo treba postaviti na farmo, da se zvedrilo njih možgani in tam naj opravljajo koristno delo. Na čelo dežele naj bi prišli možje in žene modernega kalibra — tehnokrati.

Meni se zdi, da Stalin ni hotel žaliti priletnega ameriškega državljanja, pa je vse raje tako obrnil, da tista konferenca sploh nič ne pomeni. Ne obvezuje velikih držav v ničemer drugem kot le v tem, da se mora uničiti fašizem, na njegovo mesto pa upostaviti demokratične vladne oblike, in da se kaznujejo vojni zločinci. O ekonomiji, o skupnem evropskem gospodarstvu se nismo nič bližali.

Da bo Amerika priskočila na pomoč z živim in drugim materialom, o tem slišimo vsak dan, ker to bo pač kupčija. Nekdo bo pri tem zaslužil, ameriški delavec in kasneje evropski delavec bosta pa vse to plačala. In tako bo ostal — business as usual! Kar se tiče zapadne demokracije — vse bo zopet veselo.

Ampak meni se zdi, kot sem že omenil v prejšnjih dopisih, da bo USSR zgradila tako močno barko, da ji vsi viharji ne bodo več škodovali. Rusija se bo utrčila — ne z orožjem, marveč z gradnjo gospodarstva. Razume se, da bo ruska vlada stala na strani onih držav, ki se bodo izrekle za pristop v USSR. Na primer Jugoslavija. Ampak meni se zdi, da bo več teh držav. Sploh se mi vidi, da bo končno vsa Evropa postala članica te velike države. In Stalinova politika gre najbrže za tem, ker le na ta način bo mogla Rusija zgraditi tisto "veliko in močno barko".

Zastopniki tako zване zapadne civilizacije so odigrali, kljub svoji "demokraciji" in "svobodi". V njih jeziku to pomeni — svobodno izrabljanje dobrin in človeka v korist mogočnih posameznikov. Saj pravim, na moskovski konferenci niso nič govorili o skupnem gospodarstvu — edino, kar bi bilo primerno v tem času. Tak svet kot je sedaj je le velika norišnica, veliko moderno roparstvo. Zdaj govore o kaznovanju nacifašističnih roparjev in morilcev, doma pa negujemo svoje roparje, ki se ukvarjajo s tem, kako bi kovali velike dobičke zase na račun ljudstva. Toda dokler bo tak svet, ne bo še prave svobode, ne prave demokracije.

Včasih se ljudje pripravijo tudi radi vere, vendar je v njenih naukih marsikaj, kar močno diši po socializmu. Na primer: "Kdor ne dela, naj ne je". "Kristus je z bičem izganjal menjalce denarja iz templja". "Bog je ustvaril svet za človeka, da uživa dobroto, da spozna svojega stvarnika in ga moli".

To so revolucionarni koncepti in zato so samo v knjigah, v realnosti pa pozabljeni, ker je moderno zakonito roparstvo nasprotno takim doktrinom. Predstavniki raznih ver so v resnici

blizje boga zlatega teleta kot pa "stvarnika nebes in zemlje", ki je ustvaril svet za VSE ljudi in dal človeku razum in prsto voljo. In res je tehnika tako napredovala, da bi lahko VSI ljudje živeli v blagostanju, ako bi bilo odpravljeno moderno roparstvo in izkoriščanje človeka po človeku.

George Gornik.

Se mu dopadejo poročila
Dolenjca

San Francisco, Calif.—Z veseljem čitam pisma iz Londona, v katerih naša Dolenjka zanimivo opisuje vojne in druge dogodke. V njenih dopisih najdemo bogato in zanimivo vsebino. Človek se čuti, da govori in poslušati inteligentno osebo, ki ima razum in čustvo za svoj in tuj narod, ki danes trpi, kakor da je komu res storil krivico.

Kako se lepo sliši, kadar govorimo in simpatiziramo z narodom, s katerim sovražnik postopa slabše kakor z živino. Ampak nikdo ne more povedati, kdaj bo tega trpljenja konec. Ena stvar je gotova: da za dežjem sije sonce. In tako bo sijalo sonce našemu malemu in nesrečnemu narodu v Jugoslaviji. Zlobni Italijani, ki so z veseljem in aplaviranjem na debelo morili naše rojake, so danes pod točo bomb za zlobno delo, ki so ga izvršili nad našim nedolžnim narodom.

Vsem, ki živimo v svobodni Ameriki, nam srca krvavijo, ako premislimo, kako sovražnik uničuje naše domove, kjer nam je tekla zibelka in ljuba mati pevala lepe slovenske pesni, katerih nam nikdo ne more uničiti.

Rad čitam dopise, ki imajo vsaj malo zanimive in poučljive vsebine, pa naj bo glede delavskih razmer ali dogodkov v naših naselbinah v Ameriki ali v starem kraju. Napadov in smrtih ne ljubim, ker to ni izobrazba in še manj združanje naroda. Kruta vojna, katere povzročitelj sta Hitler in Mussolini, je postavila zrcalo pred nas, da sovražstvo in hinavščina škodujeta vsemu svetu. Naša dolžnost je, da delujemo za prijateljstvo, ker le na ta način moremo zboljšati razmere in preprečiti nadaljnje prelivanje krvi.

Peter E. Kurnick, 304.

Nekoliko odgovorov Trunku

Detroit.—Naj mi uredništvo in čitatelji oprostite, če odgovorim na Trunkov napad. Če bi mu ne, bi mislil, da me je ugnal v kozji rog. Vem, da je on bolj učen kot jaz, to se pravi, da je trgal hlače po solskih klopih, jaz sem pa krave pasla. Tudi ima več časa na razpolago kot ga ima delavska žena.

Z nami delavskimi ženami je drugače. Me nimamo toliko prilike do izobrazbe, kajti poleg skrbi za družino moramo opravljati vsa dela, ki spadajo v dom. Vendar pa lahko rečem, da Trunka prekosil marsikatera žena v marsičem. Je na stotine del, pri katerih bi se on "pokihal", med tem ko jih marsikatera žena opravi z lahkoto. Ni samo čekanje po papirju učeno delo, marveč tudi marsikatero delo zahteva močnega in izurjenost. Tudi v kuhinji je potrebna praksa.

Trunk je "silly"—ne učen—ko pravi, "da si domišljajem, da sem cesarica", ker imam sina — častnika pri vojaki. Če bi se on

le zavedal, kako otroče so take besede, ki se odraslemu človeku, posebno pa "učenjaku" nič ne poudajo. Tako kriče otroci. Le človek s plitkim obzorjem, ki ne more drugače ugnati svojega nasprotnika, ga prične zmerjati s otročarijami in nedostojnimi izrazi.

Naj povem Trunku, da je v Ameriki in drugod po svetu stotisoče mater, ki imajo sinove — častnike v armadi, mornarici in pri letalcih. Po njegovi logiki bi si vse te matere domisljale, da so — "cesarice", ker so vse ponosne na svoje sinove, kajti vsaka mati pač želi najboljši svojim otrokom. In koliko je tudi mater, ki imajo podčastnike ali pa samo navadne prostake, do katerih imajo pravico, da so po nošne nanje, kajti tudi oni se prav tako žrtvujejo za našo novo domovino kot častniki. In kakor so v armadi potrebni častniki, tako so potrebni tudi prostaki. General mora imeti armado, da jo lahko vodi, kakor mora tudi armada imeti voditelja. Oboji so potrebni za uspešno vojskovanje, zadaj za obojema pa so potrebni delavci, da jih zalagajo z vojnim materialom.

Jaz nisem prav nič manj ponosna na sina, ki je najnižji podčastnik, dani bi že moral biti poročnik, če bi se ozirali na važno delo, ki ga opravlja kot tajnik kvartirno mojstra. Ampak ni vselej in povsod enaka prilika za napredovanje. Tudi takrat sem bila ponosna na sina, ki je moral služiti štiri mesece po \$21 na mesec, kar mu ni zadostovalo niti za najpotrebnejše stroške.

Ponosna sem pa zato toliko bolj, da Trunku lahko dokazem, da tudi oni otroci, ki niso versko vzgojeni, so vredni člani človeške družbe. In če se je Stricu Samu zdelo vredno, da ga je poslal v šolo za častnike, ne more biti tako slab, kajti vlada ne mara slabih karakterjev. Niti v armadi, še manj pa, da bi jih učila za voditelje svoje armade.

In tudi, očetje so ponosni na svoje sinove. In zakaj tudi ne? Marsikak oče je težko delal v premogovni ali tovarni, da je zredil svojega sina ali ga celo poslal v višjo šolo in mu s tem tudi pomagal, da je danes morda častnik v oboroženi sili.

Če bi bila jaz res toliko ponosna na sina zata, ker je častnik, bi ga bila lahko že prej poslala v častniško šolo. Ampak za militarizem se nisem nikdar ogrevala, ker mi navadni delavci nimamo od njega nobenega dobička. Pa tudi v vojni je delavski razred najbolj prizadet. Zato sem vedno nasprotovala pripravi na vojno.

In ker Trunk tako hinavsko zavija, "da si domišljam, da sem cesarica", s tem le priznava, da je obozevalec istih, ker bi jih drugače ne postavil tako visoko nad navadne žene, ki niso bile tako srečne, da bi se rodile v barunu in izobilju. Pa tudi nisem tako staromodna, da bi si domisljala kaj takega. Veste, gospod Trunk, cesarice so že davno iz mode in v bodoče bodo spadale kvečjemu med staro šaro. Le v muzeju boste morda lahko videli kako posušeno cesarico v podobi mumije.

Ampak katoliška cerkev je bila vedno verna dekla cesarskih in kraljevskih trovov, ker se ji je pod njihovo protekcijo pač dobro godilo. Zato se ji sedaj kolca za cesarji in cesaricami, kajti tudi teh ne bo kmalu več na svetu. Zadnji ostanki se še potikajo po demokratični ameriški republiki, kateri bi bili najraje zadržali vrat takoj ob rojstvu. Potikajo se po tej deželi, v Angliji in v Kairu ter čakajo prilike, da bi zopet zlezli na tron. Ampak upajmo, da bo do prenovljene države v Evropi lahko živele brez teh trovov.

Končno rečem še to: Ako bi katoliška cerkev ne bila tako hinavska, da bi svojim duhovnikom dovoljevala postavno ženitev, bi se danes morda lahko tudi Trunk ponahal s sinom — častnikom, podčastnikom ali pa vsaj s prostakom in si domisljal, da je — cesar! Tako pa se ne more, čeprav ima močnejše kje kakega sina pod drugim imenom. Toliko o tem in brez zamere!

Končno naj še omenim, da je naša podružnica pomožne akcije poslala v novembru glavnemu blaginjsku JPO-SS \$100 mesec novembra. K temu je pripomogla vrta rojčinja Josephina Dolinar iz Boytona, Oklahoma, ki je poslala \$25 po svojem stricu

Antonu Potokarju s prošnjo, naj jo izroči naši podružnici št. 34. Hvala, mrs. Dolinar!

Katherine Krainz.

WLB in druge stvari
Rock Springs, Wyo.—Ker tudi operatorji zdaj napadajo vladni delavski odbor, WLB, bo vsakdo nehal delati združbo med delom in kapitalom. Rudarji delajo, ne vedo pa še, za kakšno plačo. Zadnjič so eno uro prištrikali s pomočjo WLB. Meni se vidi, da ima ta odbor oblast na način, kakor duhovnik v spo-

vednici. Če on grešniku grehe odpusti, so odpusteni tudi nekje v nebesih, če mu pa poči "slo", ni več pomoči. Ako WLB ne potrdi pogodbe med delom in kapitalom, ni druge pomoči, kakor podati se, čeprav so pogoj morda slabši kot so bili prejšnji.

Zadnjič sem nekaj omenil glede veselice, kako dobro je izpadla, toda predsednik mi je rekel, naj omenim tudi številke zaradi znanjih članov. Za tiskalo smo prejeli \$316.85, bar je prinesel \$261.50, jstvine \$99.50 in sodišče \$40.55; skupaj dohodkov \$718.40. Stroškov je pa bilo \$331.45. Ostane v blaginji \$386.44. Nekaj stotakov več bi bilo lahko, če bi bili vsi člani plačali tikete po 75c in ženske preste, kajti za kuhno so le ženske. Smešno bi bilo, če bi oglašali, da za kuharje in strežnike morajo biti "pečurjari".

Videti je, da bo Mihajlovičeva zvezda tako ugasnila, kakor je Lindberghova pred nekaj leti. Če so v jugoslovanski vladi taki krvososi, da si nakazujejo plačo po \$8000 in še kvizljung Pavletu \$4000 za nagrado, ker je bil Hitlerjeva lutka, je to nesramno ropanje revnega ljudstva. Kralj Peter pa ima \$434.000 plače. Čemu? Komu pa zdaj vladajo, kaj jih ni doma? Jugoslovanska ljudstva naj kar pozabijo na vladarje in naj si izvolijo novo vlado na ameriški način. Naj predsednik ima \$75.000 letne plače, kar je jako malo napram evropskim vladarjem. Ako se kronana svojati vrne na svoje prestole po vojni, bo še slabše, kakor je prej.

Naš predsednik bi tudi moral imeti nekaj več moči, da bi lahko v takni prilici za zamrezo na okna, da ne bi več mogli navijati cen živlom, kar zdaj delajo. Predsednik je rekel, da se cene ne bodo zvišale, ampak njega nihče ne upošteva, ker menda premehak. Mislim, da je nekaj takega imel br. Gornik v mislih v svojem dopisu pred nekaj tedni.

Zadnje čase je v katoliških listih veliko polemike z Adamičem. Škoda, da je Martin Kodar moral umreti tako zgodaj. On bi si danes marsikakšen članek privoščil na naslov duhovniški zganjarjev, posebno oni v Clevelandu. Niso se pozabljeni dogodki iz leta 1905 in zakaj bi bil takrat Martina najraje obesil, ker je pisal resnico. Morda se tega spominja tudi br. John Zupančič.

J. Pintar, 18.

Izkušnje starega
naseljence

Pišo rojak s severozapada

XIV

Učitelj mi je dal dve polni pirja, s katerim sem šel v drugo sobo, da sem bil sam. "Sensational", "marvelous", "beautiful", je odmevalo po hiši, ko sem se vrnil v njih sobo in položil na mizo dve sliki ali tri. Na eni sem narisal, kako je mogla izgledati tista večer z gospodjem, ko sem ga srečal na spodarjem, ko sem ga srečal v poti in kako je on bral moje pismo. Na drugi sliki pa sem narisal njh hčerko, jezdečo na konju, ki je konjička okrog njih rešila. Ona je namreč vsak dan jediti moja konja, zato sem pa tudi mislil, da ga krmijo bolj kot pa svoje, ker on je moral biti svažen kot riba. Vsa moja prejšnja nesreča je mojemu konjčku prinesla srečo, ker tukaj se mu je boljše godilo kot pa v Indijanci.

Gospodinja je bila najbolj zmelana ali presenečena. Naka ni mogla prebrati mojega slik. Gledala je slike in me očmi merila od nog do glave. "Kje si se ti šolal? Ali znaš kaj drugega? Ali znaš tako lepo pisati kot slikati?" — "Sama Misus — me write good. Give me paper and you see." Najprej sem nekoliko besed v angleščini, kar je zopet povzročilo venčeni, kar je zopet povzročilo venčeni. (Dolje za 2 strani)

Hitlerjev testament

Uradno glasilo Hitlerjeve diktature Voelkischer Beobachter je po zadnjih silovitih angleških in ameriških letalskih napadih na Berlin svetovno prebivalcem Berlina, naj naredi testament ali oporoko, dokler so še živi. Ta presenetljiva poteza očitne obupnosti, katere je Berlinčane vsakakor slabo opogumila, je izzvala v Angliji in Ameriki jedke, sarkastične komentarje.

Ameriški članek K. M. Landis je med drugimi zapisal, da je to morda edini dober nasvet, ki ga je dal Voelkischer Beobachter Nemcem v vsem svojem obstanku — ampak ta nasvet mora veljati tudi za Hitlerja, ne samo za navadne berlinske Mišce in Hanzete. Nato je članek napisal za diktatorja Tretjega rajha vzorec testamenta, ki mu ga je poklonil brezplačno. Za kratek čas ga lahko prečitajo tudi čitatelji Prosvete:

"Podpisani Adolf Hitler, človek mešane pameti in zavedajoč se negotovosti zmagovalčevega življenja, narekujem tukaj svojo poslednjo voljo in testament, obenem pa preklicujem vse svoje prejšnje testamente, zlasti onega z dne 7. maja 1924, ki nosi naslov Mein Kampf.

Moj eksekutor naj hitro plača vse stroške mojega pogreba in naj poskrbi, da bo moje truplo pokopano čim najbolj globoko. Vse moje dolgove, katerih ni malo, naj plača s svojo krvjo in imetjem nemški narod, ki mi je zaupal svojo usodo v januarju 1933.

Svojo staro vojaško uniformo, katero sem oblekel ob začetku vojne z obljubo, da je ne slečem do dneva svoje velike zmage, zapuščam svojemu staremu prijatelju in "puršu" Rudolfu Hessu z željo, da jo nabashe s slamo in ohrani v slavo našega potomstva. Svojo zbirko konzerviranih živil v kleti Berchtesgadenu zapuščam svojemu dediču, maršalu Goeringu; želim, da moj maršal konzumira to zbirko, predno pride v roke sovražniku.

Svojemu dragemu prijatelju Benitu Mussoliniju zapuščam Etiopijo, Libijo, Nico, Savoj in oni del Italije, ki je zdaj v rokah zaveznikov. Svojemu dragemu drugu Hirohitsu pa zapuščam Filipine in ves oni del Severne Amerike, ki leži severno od Rio Grande; vse ostalo Ameriko izročam v roke svojemu dragemu prijatelju Franciscu Franku, naj stori z njo, kar mu srce poželi.

Britanski imperij zapuščam svojemu pajdašu Oswaldu Mosleyju s pogojem, da ga drži in uživa dvajset (20) let, nato pa naj imperij izroči mojim krvnim sorodnikom. Francijo s kolonijami in mandati vred zapuščam maršalu Petainu ali Pierru Lavalu, kateri če ostane živ do izvršitve moje oporoke — Arabcem v Afriki in Mali Aziji pa zapuščam svojo ljubezen — Ogrsko zapuščam Rumuniji, Rumunijo pa Ogrski; svoje velike kmetije v Ukrajini z vso plenico vred, ki je še tam, zapuščam neodvisni in nacionalnosocialistični republiki Ukrajini. — Ostali del Rusije zapuščam Finski.

Vse svojo osebno imovino zapuščam onim Nemcem, ki so umrli zame. Upam, da so zadovoljni. . . Svojim prijateljem v Ameriki pa zapuščam vsakemu dolar za naročnino na čikaško Tribuno.

Naposlled imenujem svojega zvestega gestapovskega vodjo Heinricha Himmlerja za eksekutorja tega testamenta.

Podpisano lastnoročno v zaklonišču v Berlinu, ko zunaj treskajo angleške in ameriške bombe, v decembru in v desetem letu Tretjega rajha. Heil Sieg! — (Podpis) Adolf Hitler, Der Fuehrer.

Price: porušeni Berlin, lakota in smrt."

Zavarovalnice v ofenzivi

Ameriške zavarovalne družbe, ki zavarujejo poslopja proti ognju, so izkoristile vojno, da najprvo zavarujejo — sebe, to je svoje ogromne dobičke po vojni. Požarne zavarovalnice namreč te dni forsirajo v kongresu zakon, ki naj jih oprosti vsake odgovornosti na temelju protitrustrnega zakona.

V območje protitrustrnega zakona spada vsa meddržavna proizvodnja in trgovina; to pomeni, da ves business, ki se razteza na dve ali več držav v mejah Združenih držav, se mora ravnati po določbah zakona zoper truste. Zavarovalnice so pa najele celo čimado odvetnikov, ki zdaj dokazujejo kongresnikom in senatorjem, da "fire insurance" sploh ni nobena trgovina, sploh ni business — temveč potreba. Zavarovalci proti ognju nastopajo kot "dobrotniki človeštva, ki povračajo ljudem škodo, storjeno po ognju."

Zavarovalnice imajo tožbo federalne vlade na vratu in zadeva pride kmalu pred najvišje sodišče, pred katerim bodo družbe gotovo poražene; da se izognejo temu porazu, bi rade pridobile kongres, naj jih postavi izven protitrustrnega zakona.

Justični departmet je odločno proti tej skemi. Justični tajnik je pričal, da imajo zavarovalnice proti ognju milijardo dolarjev letnega dohodka v premitjih, njihova izplačila v zavarovalninah pa znašajo letno povprečno 400 milijonov dolarjev. To pomeni, da jim vsako leto ostane 600 milijonov dobička — za njihovo "dobrodelnost."

Zavarovalnice imajo v Washingtonu mogočno lobijo, ki agitira zanje. Kongresniki in senatorji so pod silnim pritiskom. Namesto da bi se kongres brigal za nujne zadeve glede vojne, za zadeve izrednih davkov in ukrepov čim učinkovitejše kontrole cen in dragotin — mora pa zdaj zapravljati čas s privatnimi zadevami privatnih dobičkarjev, ki izkoriščajo konservativnost in reakcionarnost velikega števila članov kongresa za svoje privatne interese.

Upajmo, da je v kongresu še toliko pametnih ljudi, zagovornikov demokracije, ki bodo krepko stopili na prste zavarovalnim družbam proti požaru ter odločno zavrnili njihov bluff, da njihov business ni trgovina. Vsak privatni business, ki žanje dobiček, je trgovina oziroma komercialna zadeva!

Ubila ameriška vojaka poleg razbitega tovarnega avta ob cesti na italijanski fronti.

Cankar in delavske matere

Janez Kocmur
K petindvajsetletnici smrti
Ivana Cankarja

(Dne 11. decembra 1943 pote-
če 25 let, odkar je umrl do dan-
es največji slovenski socialni
pisatelj Ivan Cankar. Pravilno
je, da se Prosveta spomni te ob-
letnice, zato prinašamo sledečo
primerno razpravo iz Koledarja
Cankarjeve družbe za leto 1939.)

Izmed vseh dogodkov sta vpli-
vala na Cankarja smrt njegove
matere in usoda njegove prve
knjige najbolj globoko. Izguba
matere ob prvem svobodnejšem
zaduhu zanj ni bil dogodek, ki
spomin nanj obledi; postal mu
je temveč glas najtiste notranjo-
sti, gon in izhodišče pri mnogih
njegovih poznejših delih.

Pogreb materin je plačal z za-
sluzkom za svojo prvo knjigo;
na krsto z najdražjim so legli
srebrniki, udarjeni s pečatom
prekletstva. Skromno grudo je
zagrnil mrak črnih ogorkov. In
žvenket srebrnikov ni več utih-
nil, plamen grmade ni več uga-
nil.

Na Dunaj je prišel Cankar raz-
trgan na duši in telesu. Sam, ne-
znaneč med neznanici, izobčenec
brez doma, popotnik brez cilja.
Ostali so samo še spomini. Šele
sedaj se je zavedel do kraja, kaj
mu je bila mati.

Pa je pohitela misel nazaj, pod
kranec s spominom in lesenim
križem nad njim. In je videla
natančno, česar ni bilo videti
prej nikoli. Tam stoji dom in na
pragu ona, vsa drobna in
zgrbljena, oči polne plahe uda-
nosti. V daljavo gleda, kakor
nekoč vedno, na belo prašno ce-
sto, da jej vrne sina. Stoji in
čaka, da mu še enkrat pogleda
v oči, ga še enkrat posadi za mi-
zo. In te oči niso več prenehale
gledati.

In še je videla misel razločno.
Omara je prazna, shramba brez
kosca krompirja. Nič ne de. Pri-
de čas in miza bo pogrnjena. Se-
dite, otroci, in jejte. In sedajo
in zajemajo. Nič ne vpraša.
Otroška usta ne sprašujejo ta-
kih reči. In čemu bi sploh spra-
ševali, ko je pa tako bilo že več-
krat in bo vse dni. Kjer je mati,
tam je kruh.

Misel se ne ustavlja ob vsak-
danjosti. Pogosto ponavljanje
naredi največje stvari samoo-
sebe in majhne, da jih še vi-
dimmo ne. Sonce je sijalo večer,
sije danes in bo sijalo vse dni;
kdo bi še mislil nanje, ko je ven-
dar zato, da prihaja in sije in
greje. Tistikrat pa se je utirilo
in misel se je ustavila ob njem.

Obstala je ob ugasli luči in
gorkoti. Cesar ni bilo videti
prej pri jasnem dnevu, so zagle-
dale zdaj njene oči v temi, je
začutilo srce ob ugaslem ognju.
Razodel se je čudež, večji od ču-
deža v puščavi. Prej je bil pre-
pogost, da bi se bila misel ustav-
ljala ob njem.

Ob težkih urah se razodevajo
velike stvari. Smrt je začetek
novega življenja. Grob se zapre,
da se kdaj spet odpre. Od-
vali se kamen, čuvarji trobnobe
popadajo, iz teme plane mlada
sila.

Zazarel je plamen v mogočnem
ognju, srebrniki so zazvonili ve-
liko noč, misel je pohitela na-
prej...

Srce postaja nemirno, hrepen-
je se dram, življenje budi iz
mrtilva. Prvi maj. Po Ringu va-
love množice, predmestje za
predmestjem se zgrinja, človek
hiti majski svetlobi nasproti.
Truma za trumo prihaja, slapovi
rdelih nagljev žare v jutranjem
soncu, zamolklo bobni težki ko-
rak...

On pa stoji ob strani. Iz da-
ljava priplava kakor rahel tre-
pet strune, kane na srce in mi-
sel se zgane. Kane na spomin
in na leseno znamenje nad njim.
Glej, še stoji tam dom in mati
na pragu. A zdaj dom ni več
mračen in ponižen, od vzhoda
do zahoda mu segajo otroci, in
sonce sije v njem. Njen pogled
ni več pohliven in udan—glej,
tam stopa potisočerja, v oči
ogelj, na prsih rdeč nagelj! Po-
gled njen ni ugasnil, razločno
sliši njen glas: Množice tam že
gredo. Tudi jaz sem med njimi.
Stoji še ti na pot, ki jo je hodila
tvoja mati...

Smrt matere v trenutku, ki je
drugi eden največjih v živ-
ljenju, ob maturi, in drugi do-

godki ob njej, so odprli Cankar-
ju pogled na življenje od strani,
ki mu je bila dosihmal le v slu-
tnji. Znašel se je čez noč sredi
trde stvarnosti, doživel mu je
postalo razumljivo in v pomoč,
da je pogledal resnici naravnost
v obraz. Zroč v mrzlo in trdo ob-
ličje nje, ki je ležala v klanec
vse življenje, dokler se ni zgru-
dila tiho in udano, je dobila mi-
sel jasno obliko. Sedaj šele se
je zavedel v vsej popolnosti nje-
nega trpljenja in čudeža v pu-
ščavi, ki ga je ponavljala vsak
dan, in ga zato še videl ni. Go-
rela je in dogorela kakor sveča,
ki daje sebe za svetlobo drugim.
Je bilo to življenje?

Težki korak dunajskih pred-
mestij ga je vzdramil. Ali na le-
po gladko cesto, ki daje kruha
in udobja, ali s predmestjem v
kranec, na katerem je obležala
mati? Plamen živne, srebrni-
ki zazvone, jasno stopi predenj
podoba matere—in že stopa tudi
sam.

Pridruživši se vrstam dunaj-
skega proletariata, se je posta-
vil Cankar na čelo slovenskih
delovnih množic. Misel njegova
je dobila cilj, ki je čilj tudi slo-
venskega predmestja. Nameril
je korak v klanec in ga ni več
ustavil. In še stopa pred nami;
luč, ki jo je prižgal, še gori in
ne ugasne več.

Svoji materi je postavil Can-
kar spomenik, ki nima primere
v svetovnem slovstvu. Preprost
je in zato veličastnejši. Potiso-
čeril je njeno oporoko in dal za
njo trden podstavek v srcu vseh,
ki mislijo brez predsodkov. Gor-
kega mati že stopa s sinom za
skupnim ciljem, Cankarjeva pa
še tava v mraku, trpeč le za si-
na. Gorki je pridobil mater, pri
Cankarju je narobe: mati je dala
velikega sina s svojim trplje-
njem.

Cankarjeva ljubezen do mate-
re je daleč od tiste sladkobe, ki
zalivajo z njo materinske dneve,
nič skrivnostnega ni v nji—po-
skusi, dati njegovemu razmerju
do matere izraz nekega posebne-
ga nastojanja, imajo določeni
namen in so daleč od resnice.
Cankar jemlje svojo mater kot
simbol delavske žene—matere
trpinke. Vsi njegovi liki so vzeti
iz resničnega življenja, a dočim
je dal tem razna imena, postavl-
ja svojo mater pred nas nepo-
sredno. Oskrunil bi njen spo-
min, razžalil bi vse delavske ma-

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

lo začudenje, ker do tega dne
menda niso vedeli, da znam še
kaj drugega kot drva žagati in
krožnike pomivati. In moja
pisava se je takrat res lahko ko-
sala z vsako. Takrat je bilo tu-
di malo delavcev, ki bi znali pi-
sati, posebno pa še takšen, ki ga
je gospodar v gozdu našel kot je-
mene—o tem se je pozneje
večkrat šalil, češ, yes, v gozdu
sem ga našel. Od vseh njihovih
cowboyjev je znal samo eden ne-
koliko pisati.

Učitelj je rekel, da mi bo dru-
gi teden prinesel dosti papirja
za slikanje. "Yes, mister, bring
me big paper, two feet big—
no: three feet big, ten feet long
—no: 25-30 feet long. Bring
me 10-12 paints, yes, 10-12
brushes. Me make big picture."
Na um mi je prišlo, da bi nasli-
kal vse moje dogodke iz Bele
Krajine do tukaj. Angleškega
jezikla se ne bom kaj kmalu to-
liko naučil, da bi jim mogel vse
natančno povedati. Slika jim
bo mogoče še bolj povedala kot
jaz, čeprav bi znal še bolj an-
gleški.

Učitelj je odgovoril, da ne mo-
re prineseti velikega papirja, ne
10-12 različnih barv, niti 10-12
čopičev, ker vsega tega ni v ti-
stem kraju. Taka stvar se dobi
v Chicagu, New Yorku, Bostonu.
Pa tudi preveč denarja stane,
je dejal.

"Naj stane kolikor hoče, takoj
tukaj hočem pisati po stvari,
ki bi jih fant rad. Mi bomo vse
plačali," sta rekla oba, gospodar
in gospodinja. Učitelj je popisal
prej navedene stvari in pismo
vzel s sabo. Od tiste minute
sem težko čakal tistega materia-
la.

Drva sem skoraj že vsa pož-
gal. Naši cowboyji so vsi razen

WHERE THE FUEL GOES

AN ARMY TRANSPORT
burns 33,000 gallons of fuel oil
a day.

tere, zatajil bi samega sebe, če
bi ravnal drugače. Tisoče jih le-
ze v klanec in pada pod težo bre-
mena. Naj pogleda, kdor zna po-
gledati, pa bo spoznal v Cankar-
jevi materi svojo lastno mater.

Cankarjevo razmerje do ma-
tere v ljudskošolski dobi je bilo
kakor pri vseh dečkih njegove
vrste, vsakdanje, v ničemer ne-
navadno. Dasi telesno slaboten in
bolehav, se je navzel vseh svoj-
stev ministranta, ki ga do-
mačnost v cerkvi in življenje v
zakristiji narede razposajene.
Poklicna pobožnost opravlja svoj
posel površno, mehanično; ustni-
ce se odpirajo in zapirajo, roke
se sklepajo, misel pa blodi kdo
ve kje, mogoče se celo kopije v
grehu. Pri njem se je objestnost
javljala bolj v kuji čemeravos-
ti kakor v prešerni razposaje-
nosti; zaradi svoje šibkosti je bil
namreč ljubljenec materin, ki ga
je stregla z vso nežnostjo, sku-
šajoč mu ustreči z vsem dose-
gljivim. Slabo zadovoljeno iz-
birčnost je izražal z zmrdljivo
zadirčnostjo, čuteč, da s tem
mater najbolj zadene. Otroku je
skrb tuja.

Sicer pa je po svoji naravi bil
nagnjen k samevanju in sanjar-
jenju. Očetova obrt, krojaštvo,
slab zaslužek in stalno pomanj-
kanje niso veličali ugleda števil-
ne družine pri trški košatosti.
Glavna skrb je visela na ramah
matere. Odtod njeno samevanje
in pogreznjenost v samo sebe.
Materina spokojna zamišljenost
je mogočno vplivala na sina, ki
se je tudi začel ogibati družbe
in udajati tihemu razglabljanju.
Prvi začetki Cankarjevega opa-
zovanja življenja in njegove ne-
enake razsodnosti segajo prav v
ljudskošolsko dobo. Obilica in
pomanjkanje, posejana tako raz-
lično, sta zanetila že v mladem
srcu iskro nezadovoljstva; izra-
žajočega se podzavestno v kuja-
vi upornosti. Zaslužil je že zgo-
daj, da življenje v družini ne
boža z mehko roko, da so nje-
govi prsti koščeni in muzzi, pa naj
si gladijo še tako rahlo in nežno.
(Dalje prihodnj.)

dveh šli na drugi renč z mnogo
goveje živine in precejšnjim šte-
vilom konj. Tista dva cowboyja,
ki sta tukaj ostala, sta imela le
nekaj konj v oskrbi in prevzela
moje delo, kajti jaz sem od ti-
stega dne postal — gospodar. Moji
gospodarji so imeli še en velik
renč precej daleč od tega. Ta
renč, kjer sem jaz bil, je bil sa-
mo nekaj glavni stan in v po-
letnem času so tudi tukaj imeli
nekaj živine.

Šele kak mesec pozneje je u-
čitelj nekega večera s konjičkom
na vozu pripeljal moj slikarski
material. Ali ne vse takšno kot
imajo pravi slikarji. Takrat
sem že stanoval v gospodarjevi
hiši, ali mislil sem, da bom bo-
lje šlihal v jedilnici poleg ku-
hinjske barake. Znesel sem
vse doli v barako. Tam sem
dotegnil dolgo mizo k steni, na-
redil noge na eni strani malo
dalje, tako da je miza visela
proti oknu, da sem bolje videl in
tudi pripravejši je bilo tako.

Namenil sem se, da bom delal
počas in premišljeno, pa naj

me vzame kolikor časa hoče, ker
drugega dela itak nisem imel.
Gospodar in gospodinja sta
me spraševala vsakokrat, ko sem
prišel v hišo, kako napredujem
in ako lahko prideta gledat.
"Pocakajte, vam bom že pove-
dal, kdaj lahko pridete gledat,"
sem jim rekel. Namenil sem
se, da naslikam vse moje dogo-
dke do parnika v Trstu predno
jih bom povabil, da si ogledajo
moje delo.

Še danes premišlujem, kaj bi
si mislil kak ased iz moje vasi,
če bi bil prišel v tisto jedilnico
samo dva dni potem, ko sem za-
čel slikati. Papir sem imel ši-
rok, sicer ni bil pravi papir ali
platno za slikanje. Tako sem
naredil precej veliko sliko svoje
rojstne vasi. Moja mlada ro-
ka mi je dobro služila, spomin
pa tudi na vsako najmanjšo
stvar v vasi.

Naslikal sem vso vas prav
takšno kot je bila. Našo hišo—
to se zna — sem pa naslikal do-
sti večjo in lepšo kot je v resni-
ci bila. Verjeli so mi, ker oni
so pač mislili, da sem visokega
stanu. Pred našo hišo sem na-
slikal, sedeče na klopi, mojega
očeta, mam, staro teto, sebe,
moja dva brata in sestrico. Po-
tem sem naslikal svojo mrtvo
mamo, ki je ležala na mrtva-
škem odru v hiši, nato pa kako
so jo nesli štirje moške proti po-
kopališču in kako so jo tam pri
mali cerkvi spustili v grob.
Očetovi ženitvi in o mamehi ni-
sem hotel nič naslikati, kakor
tudi ne o tistem, kako so me oče
udarili. Naslikal pa sem sebe,
kak sem od hiše odhajal s pa-
lico na rami, na palici rdeča cu-
la, kako sem na grobu pred le-
senim križem molil in tu in
tam, kako sem potoval proti
Trstu.

Šel sem v hišo h gospodarju
— tudi učitelj je bil takrat tam
— in jih povabil, naj si ogledajo
mojo sliko. Napravil sem jo do
tam, ko sem šel na parnik v
tržaški luki. Čudenja in hv-
ljenja ni bilo na konca ne kraja,
ker šele takrat so malo videli
mojo preteklost. Gospodinja je
poljubila mojo mamo, ležečo v
rakvi in dejala: "O, you good
lady!"

Potem sem naslikal sebe, ka-
ko sem delal v uradu na parni-
ku, mesta, koder smo se usta-
vili, gibraltarsko steno, portu-
galško pristanišče in kako so de-
lavci privezovali dva hloda,
vsakega na eno stran parnika,
kakor je parnik šel proti Južni
Ameriki in kako se je ponoči
potopil. Potem sem naslikal,
kako sva s kapitanom sedela na
teh dveh hloodih in kako sem
neko jutro preplašeno gledal, ko
ni bilo kapitana na hloodih. Na
škaflo, v kateri je bil denar, sem
s številkami napisal—45,000 gul-
den.

Najbolj težko mi je bilo, ker
nisem znal govoriti angleško, še
manj pa pisati, da bi bil napisal,
kaj katera slika v resnici pome-
ni. Pustil pa sem za to prostor
in kmalu potem sem s pomočjo
gospodarjeve hčere tudi to na-
pisal.

Nisem vedel, kako sem bil
prav za prav s hloodov rešen,
predstavljaj pa sem si, kako je
moralo biti. In tako sem tudi
naslikal. Prav tako, kako mi je
na rešitnem parniku nekdo kap-
ljo za kapljo vode v usta vlival
in me nazaj k življenju pripra-
vil. Zopet, kako so me s tega
parnika nesli v bolnišnico, kjer
sem zopet dobil vid, shodil in
ozdravel. Naslikal sem tudi vse
bolj zanimive dogodke v mehi-
kanskih gozdovih in kako sem

Opustite potovanja o praznikih

Od Thanksgivinga pa do božič-
a se po navadi pada na pot naj-
več ljudi na obiske in druga ne-
potrebna potovanja. Letos je
treba to omejiti, sicer bodo že-
leznice in avtobusne linije med
mesti prenapolnjene in bodo
mogle dati zadoščenja vsem po-
tnikom.

Neglede na nepotrebno obte-
žitev železniškega materiala, ka-
dar civilno prebivalstvo preveč
potuje, je treba pomisliti tudi na
to, da se lahko pripeti tisočim
vojakov in pomorščakov, da ne
bodo mogli iti domov na dobro
zasluženo dopust, ali pa celo, da
bi oni, ki odhajajo preko morja,
ne mogli še zadnjič obiskati
svojih domačih. Nepremišljeni
civilisti, ki delajo načrte za po-
tovanja za odmor in razvedrilo
v periodi od Thanksgivinga pa
do božiča, bodo morda čisto po
nepotrebnem preprečili svidenje
mater, očetov, žena in zaročen-
s svojci, ki se nahajajo v oboro-
ženih silah in so tik pred tem,
da odidejo preko morja.

Poleg tega pa je tudi umest-
no, da obvestite vsakogar, da
trenotno potovanja niso prav nič
prijetna, bodisi da gre na po-
slovno ali počitniško potovanje.
Vlaki so prenapolnjeni in čisto
tudi imajo zamudo zaradi voja-
ških zahtev... jedilnih vozov
mnogi vlaki nimajo več, a kjer
so, je vedno težko najti mesta v
njih. Potniki morajo včasih sta-
ti na hodniku skozi stotine milj
potovanja dočim je njihova pr-
tljaga vsa križem razmetana po
vagonu.

Ako se odrecete potovanju, po-
magate prihraniti nujno potre-
bene transportni prostor in želez-
niški material. Ako ne potujete,
je tudi našim vojakom življenje
bolj prijetno. A to življenje je
itak dovolj težko že samo na
sebi.

Omejitev potovanj bo ostala
potrebna skozi vse mesece, ki le-
že pred nami in prav do konca
vojne. Radi tega še ni rečeno,
da si ne smete privoščiti po-
tovanja na počitnice, ako jih
potrebujete, toda v vsakem slu-
čaju morate počakati vsaj do
novega leta.

prišel do tega renča, kjer sem
drva žagal in kuhu pomagal.

Koliko občudovanja in začu-
denja je ta slika povzročila, ne
bom pisal. Šla je v hišo takoj,
ko je bila izgotovljena. To vse
je bilo slikano na "ball" papir-
ja, širokega 30 palcev. Pozabil
sem, kako je bila dolga, ampak
moral je biti precej dolga.

Da ne bo kdo mislil, da se
hvalim, kako sem bil dober sli-
kar, moram povedati, da sem to
zato tako natančno opisal, da
bodo čitatelji pozneje lahko bolj
razumeli, o čem gre, ko bom pi-
sal, kako veliko vlogo je ta si-
lika igrala na sodnji, kjer sem
bil obsojen na vešala. Sicer bi
bil na vešala prav gotovo vse-
eno obsojen, pa naj bi imel to
sliko ali ne, ker okrajni pravdnik
je tako naredil kot Semčar: "A-
ko naša pravica ne bo imela
mladih, bom pa sosedovega te-
lička kupil, ker nekaj mora biti
v svinjaku." (Se nadaljuje.)

ZAPISNIK

seje SANSa 21. avgusta 1943

Predsednik Kristan odpre sejo v konferenčni sobi hotela Sher-
mana v Chicagu ob deseti dopoldne dne 21. avgusta 1943. Poleg
njega so navzoči še sledeči: prva podpredsednica Marie Prislaid,
blagajnik Joseph Zalar, zapisnikar in pomožni tajnik Mirko G.
Kuhel; odborniki Vincent Cankar, Leo Jurjevč, dr. F. J. Kern,
rev. John J. Oman, Frank Zaltz in rev. Alexander Urnkar; na-
mestnica Katka Zupančič.

Zapisnik prejšnje seje je bil že priobčen z odobrenjem pred-
sednika, radi tega se ponovno ne čita. Dostavljen je popravek
k poročilu sestre Prislaid, namreč da je pismo komentatorju Ray-
mond G. Swingu bilo odposlano na iniciativo sheboyganske JPZ
Sluge in ne samo sestre Prislaid kot je bilo poročano v zapisniku.
S tem popravkom je zapisnik sprejet kot je bil priobčen.

Predsednik Kristan nato poroča o prvi seji Odbora Srbov, Hr-
vatov in Slovencev v Ameriki, ki se je vršila v Pittsburghu 19.
in 20. junija. Kot je znano, je bila ta seja sklicana na iniciativo
SANSa v smislu tozadevne resolucije, ki je bila sprejeta na Slo-
venskem narodnem kongresu meseca decembra lanskega leta. Za-
stopani so bili: Hrvaški narodni kongres, Srbski vidovdanski kon-
gres in Slovenski ameriški narodni svet. Slednjega so poleg njega
zastopali še Janko Rogelj, Mirko Kuhel in Vincent Cankar, ki je
namodeloval brata Zalarja. Sprejeta je bila izjava, v kateri so bili
vključeni namen in cilji tega odbora. Ta izjava je že bila objavl-
jena v listih. Izvoljen je bil odbor, sestojel iz predsednika Louisa
Adamiča, treh podpredsednikov (Kristan, Baloković in Bunčič),
treh tajnikov (Rogelj, Radič in Marković) in osmih drugih članov,
tako da ima vsaka narodna skupina po pet zastopnikov. To število
se sme v bodočnosti razširiti in povabijo se na sodelovanje tudi
slične bolgarske in macedonske skupine. Urad strategičnih služb
se je silno zanimal za to zborovanje in za sprejeto izjavo ter je
imel svojega zastopnika na licu mesta. Ravno tako se je za sestanek
zanimal urad vojnih informacij, ki je obljubil porabiti spreje-
to izjavo v svojih radiododajih za Jugoslavijo. Ta skupna seja
je bila važna in pomembna iz razloga, ker je bil položen temelj za
bodoče skupno delo med Srbi, Hrvati in Slovenci, ki zna sedaj
razkrojene elemente združiti k vzajemnemu delu. Kredit za do-
sego tega pripada v celoti SANSu.

Nadalje poroča, da so bila poslana pisma na urad državnega po-
tajnika, v vojni urad, podpredsedniku Združenih držav, v urad
vojnih informacij, na urad strategičnih služb ter na urad za evro-
pejske zadeve—ki so se nanašala na vprašanje slovenskih vojnih
ujetnikov v Ameriki. V pismih je bilo poudarjeno, da se tem
ujetnikom da prilika stopiti v zavezniško armado ali pa se upo-
rabijo za delo v industrijah ali na farmah. Prejel je neugodno
poročilo od prvostopnega maršala, da radi vojaških regulacij za vojne
ujetnike našemu apelu ne morejo ugoditi. Pisal je ponovno in po-
jasnil, da je slučaj slovenskih ujetnikov, ki so bili prisiljeni boje-
vati se v italijanski vojski proti zaveznikom, popolnoma drugačen.
Oni sami prosijo, da bi se jim dovolilo bojevati se z zavezniki
sovražniki, za osvoboditev Slovenije in Jugoslavije. Če pa tudi to
ni mogoče, naj bodo ločeni od drugih italijanskih in nemških uje-
tnikov. Na to pismo še ni prejel odgovora.

Meseca julija se je udeležil Bolgarsko-macedonskega kongresa
zmag, ki me je vrtil v Detroitu in ki se je uspešno završil. Mi smo
uspešni v tem, da je kongres sprejel povabilo za sodelovanje pri
Združenem odboru in je v ta namen izvolil dva delegata, enega
Bolgara in enega Macedonca.

En dan pred sejo skupnega odbora vseh jugoslovanskih kongre-
sov in svetov je v Clevelandu rekordiral na plošče govor za oddajo
v staro domovino. Ta govor je začel urad vojnih informacij.
Oddajal je bil v staro domovino preko kratkovalne transmisije
za časa seje 7. avgusta. V kratkem je poudarjal Zedinjeno Slo-
venijo v avobodni, demokratično osnovani Jugoslaviji in opozar-
jal Slovence, da naj bodo pripravljeni za dan, ko zavirha zvezda-
nata zastava na obalah Jadrana.

Doda še, da je v Pittsburghu sprejeta izjava izzvala dober vpliv
v Washingtonu in je prejel za to pismo zahvalo.

Poročilo je vzeto na znanje.

Zaključeno je razpravljal o seji Združenega odbora kot poseb-
na točka te seje.

K poročilu o delu za oprostitev slovenskih vojnih ujetnikov do-
da brat Kuhel, da je SANS prejel še en odgovor in to na pismo,
naslovljeno podpredsedniku Wallacu, ki je tudi bilo izročeno voj-
nemu departamentu. Iz odgovora je razvidno, da bi bilo proti sploš-
nim vojnim regulacijam, ako bi delali izjeme za slovenske ujetni-
ke. To velja glede dela v vojnih industrijah, na farmah ali kje
druge. O možnosti, da bi se neki ujetniki slovenske narodnosti
sprejeli v zavezniško vojsko, se namerava sedaj razpravljati.

Prva podpredsednica sestra Prislaid nima poročila za to sejo.

Pomožni tajnik brat Kuhel poroča glede odsotnosti drugega po-
dpredsednika brata Roglja. Klical ga je po telefonu in sporočil, da
radi dolge odsotnosti od dela na tej seji ne more biti navzoč ter
da se ga oprost. O svojem delu kot pomožni tajnik poroča sle-
deče: Število podružnic SANSa se je povišalo na 89. K temu je
moralno veliko pripomogel prvi prispevek SANSu od poverjen-
stva Jugoslovanskega republikanskega združenja v znesku \$1000.00.
SANSov urad je sedaj na delu za sestavo imenika vseh članov vsake
podružnice. Na podlagi imenika bo mogoče dognati število
vseh prispevajajočih članov, obenem pa bomo imeli imenik, kate-
rega je zaprosil Združeni odbor. Na seji tega odbora so zastopniki
SANSa obljubili novemu odboru finančno pomoč v znesku \$1000.00.
Razpisano je bilo pismo glasovanje, ki je izpadlo kot sledi: "za"
so glasovali Kristan, Rogelj, Zalar in Kuhel (ustmeno na seji), pi-
smo pa Jurjevč, Cankar, Zaltz; sestra Prislaid je glasovala
"za" pogojno, dr. Kern pa se je vzdrl glasovanja do te seje.
"Proti" sta glasovala rev. Urnkar in rev. Oman; slednji je prvotni
glas "za" prekalil in glasoval "ne". Ker je bilo le nekaj dni
razlike med zaključkom glasovanja in to sejo, se vsota še ni odpo-
slala na določeno mesto. Če svet tako zaključi, se lahko ponovno
glasuje po razpravi o Združenem odboru. Na seji meseca junija
je bilo zaključeno, da se v začetku septembra skliče seja širšega
odбора ter da se za dotično sejo pripravijo poročila o vsem dose-
danjem delu SANSa. Ker pa teh poročil ni bilo mogoče sestaviti
ob pravem času in ker so vsi upravni odborniki bili preobloženi
z delom pri Združenem odboru, je sporazumno s predsednikom,
pomožnim tajnikom in blagajnikom dotična seja bila odgodena
do kasnejše dobe. V upravnem uradu je polno dela, kar se izvr-
šuje kar najbolj točno. Naročili smo 2500 izdaj revije Yugoslavia,
katere so bile razposlane na podružnice za razdelitev. Drugega
posebnega nima poročati, ima pa nekaj neresenih zaved, o katerih
bo moral kasneje razpravljati in zaključevati ta odbor.

Poročilo se vzame na znanje.

Rev. Oman pojasnjuje, čemu je preklical svojo pismo glasov-
nice in glasoval proti izročitvi \$1000 Združenemu odboru. Čital
je baje v časopisih, da je Združeni odbor podprl "komuniste" v
Jugoslaviji in njihove voditelje. On se pa z njimi ne strinja in
je proti vsaki finančni podpori od strani SANSa.—Predsednik po-
jasni, da se bo o predmetu razpravljalo kasneje na seji, sedaj pa
se naj nadaljuje s poročili.

(Dalje prihodnj.)

Slika kako ameriške čete, ko se izkrcavajo na otoku Bougainvillu na Pacifiku.

GUSARJI

(Les Flibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J. a

(Se nadaljuje.)

V naskoku je zavzeta tudi ona, in branilci v svoji popolni zmedenosti in preplašenosti kakor zajci se niti ne spomnijo, da bi spustili železno rešetko. Na čelu vseh plane Tomaž pod obokom ter zavijti svojo široko sabljo nad glavo. Sovražniki se tudi sedaj kar razprše.

Vsa napadalna četa plane za svojim voditeljem, ki kakor nikdar tudi sedaj ni dobil najmanjše rane. Izgleda, da je končna zmaga že dobljena. Moštvo v prvi stražnici je posekano. Vojaki pred orožnim skladiščem se udajo brez obrambe. Edino veliki stolp je še treba zavzeti, kakor da je to poslastica velikanske pojedinke, požrte preneglo in pogoltnje kakor z odprtim žrelom...

Tomaž Trublet, imenovan Jagnje, obriše svoji od klanja okrvavljeni roki ob hlače in se ostro obrne k svojim, da poliče z očmi rdečbradega Angleža, Flibustejca Bonny-ja. Ko ga najde, ga vpraša, in glas mu zveni hripavo, kakor da je vinjen:

"Brate Bonny, ali je ženska tu?"

"Seveda, vrag jo vzemi!" kolne Flibustejec. Ta hip prihitita dva črna sužnja, vodeč s seboj žensko, ki sta ji zvezani roki: Juana.

Na generalovo zapoved je morala tudi ona slediti vojski pri naskoku. Tako je na lastne oči videla popolno zmago pustolovcev in nečuten poraz španskih vojakov ter končno vse strahote in grozote, ki jih doživlja nesrečno mesto, ono, ki je njena domovina, in koje je sama še pred nedavnim tako slavila in hvallala, da je nezavzetno, nepremagljivo... Sedaj pa mu gospoduje tristo nemaničev, tristo postopačev in pocestnih roparjev, tristo brezimcev in brezdomincev, zbranih pod zapovedništvom onega, ki jo je ujel na zavzeti ladji... in vse to skoraj kakor da je le igrača, z lahkoto, za zabavo, šalo ali posmeh...

Črna sužnja, ki imata nalogo, da jo čuvata in vodita, jo prenašata čez vse zapreke, čez mrtva in razmrskana telesa, mimo gorečih poslopj, jo pri tem suvata pred seboj ali vlačita za seboj, ona pa ima neprestano pred očmi vse te strašne ljudi, te hudice flibustejske, rdeče in pijane krvi, črne smodnika, grozne in strašne, in na čelu vsem tem hudicem je grozni mož, za katerim dero.

Juana se skoraj zgubi izmučenosti in skoraj umira groze. Sedaj je ob vsi svojo korajžo; ves širokoustni ponos se ji je izgubil. Sedaj čuti, kako je majhna in slabotna, pomilovanja vredna majhna ničla brez volje in brez moči, skoraj oropana zmožnosti, da bi še kaj čutila...

Sredi prostranega oboka pred dvorom orožarne, sredi tolpe teh okrvavljenih in zmage pijanih pustolovcev vržejo sedaj oba črnca svojo varovanko, povezano kakor culico pred nože groznemu gospodarju. Juana ne plače in ne stoeče. Tam čepi, kakor kreatura, ki se zaveda svoje ničevnosti in ki je na koncu svojega odpora, na mestu, kamor so jo vrgli, in njene velike oči so izbuljene v Tomaža. Ta pa, ves upijanem dobljene zmage, se ji približa zmagoslavno in se je dotakne s prstom:

"Ho," zagrmí nad njo, "ali si tu, golobica? Glej no! Dobro! Ali sedaj veš, kje si? Bogami! Ne boš dolgo čakala, sam ti povem: V Ciudad Realu si, na Novi Granadi, tu si ti! Sedaj se pa kar ozri! Glej, tu je orožarna in dvor pred njo, in tu je veliki trdnjavi stolp! Le ozri se! Le dobro si ogled vse to! Ti copernica turška ti! Da, tam v stolpu žde sedaj tvoj oče in tvoj brat in tvoj ženin, ki še vsi trije žive, saj veš! Zdaj pa pogled še kam drugam, namreč na ta balkon, eva! Da, na ograjo tega balkona! Tu

gori obesim namreč v kratkem tvojega očeta, brata in ženina! To ti prisegam pri bogu, ki me čuje, in pri Devici z Velikih vrat, ki mi je dala zmago, in prisegam pri Zveličarju z bulvarka!"

Na to se obrne k svojim, ki so ga začudeni poslušali, in zagrmí:

"Naprej sedaj, bratje, pri živem bogu! Nad stolp! In vsi za menoj, kakor daleč pojdem!"

Zagrmil je za uže, s katerim je jetnica zvezana, in jo lastnoročno vleče za seboj, ko plane na orožno dvorišče, vihteč široko sabljo nad glavo.

Kakor malo časa je šlo s temi pomenki v zgubo, so se vendar sovražniki okoristili z njim. Vrata stolpa zvezo sedaj na stečaj. Ko planejo Flibustejci iz prvega kvartirja in se razlijejo po vsem dvorišču, jih sprejme iz stolpa dobro merjena toča krogel, istočasno pa se zaleti nad nje iz otvorenih vrat četa branilcev, nepričakovano in z naglim sunkom. Še predno so napadali mogli odgovoriti na to jarko streljanje, je Tomaž v enem hipu izgubil več ljudi, ko doslej pri celem naskoku. Razvije se grozen boj moža proti možu. Na pragu stolpnih duri se je pojavil plemič, starejši in ves v najlepši opravi ter oborožen do zob, toda očividno bolehen, kajti dva lakaja sta ga morala prineesti sedečega na obirnem stolcu. Vendar pa kliče z gromkim glasom in vzpodbuja svoje moštvo, ki se bije z obupnim naporom. Da niso Flibustejci takšni junaki brez primere, tu pred stolpom bi se bil zlomil njihov sunek in vsi bi bili našli v porazu svojo smrt.

Toda čim preide prvo presenečenje, so Tomaž in njegovi kmalu zopet na vrhu. V splošno pomešano boročo se množico strelci iz stolpovih lin ne morejo več meriti, da ne zadevajo lastnih ljudi. Rdečbradi in oni iz Dieppa pa so že pri durih in kakor gluhi in slepi bijejo okrog sebe, da res razkoljejo špansko množico na dvoje. Pri durih se ustavi, Mary Rackam, ki se je doslej bila bolj divje ko mnog možakar, pa prode do starega plemiča in ga z besnim sunkom z mečem pribije na naslonjač. Plemič pa je bil gospod guverner tega mesta, Don Felipe Garcia sam, in ko pade on, izgube ostali ves pogum. Mnogi pomečejo svoje orožje v stran in prično kričaje molelovati: "Milost, milost!", drugi pa pobegejo sem ali tja, išoč prilike, da se rešijo.

Zmagoviti Flibustejci vdoro sedaj v stolp. Mnogi dero kar po stopnicah do vrha, zavzamejo zgornja nadstropja, razbijejo vsa vrata in zapale, pokoljejo vse branilce in vse strelce pri linah ali kjerkoli drugje. Prvi prispe na vrh Benečan Loredan, ki strga z droga na platformi kastilsko zastavo ter razvije na njenem mestu belo zastavo Flibustije, ki jo je v ta namen prinesel s seboj, ovito okrog trebuha, in ko zagleda množica zdolaj to zastavo, izbruhne v zmagovit krik.

Nekateri Flibustejci pa se odcepijo od večine ter preiščejo zdolnja nadstropja, drugi se celo spuste v podzemne prostore. Povsod najdejo obokane hodnike, ki se križajo medsebojno, povsod odpirajo s sekirami z železom okovana vrata in dveri, ter najdejo ponekod še skrite in z zapahi zavarovane španske vojake ali meščanske brambovce, ki se pa nič posebej junaško ne branijo in ki so kmalu ali poklani ali pa povezani. Tako pade polagoma ves stolp v roke zmagovalcev in od vseh strani, iz vseh kotov se čuje le stok. Vsenaokrog sledi prvotnemu bojnemu kriku obupen klic po milosti.

(Dalje prihodnjič.)

Deset povesti

Anton Novčan

HEDONE

Možiček je bil naš poštni sel in mi je prinesel pismo. Pisala mu je prijateljica in me vabila, da bi se udeležil prihodnje nedelje veselice. Pisala je, da pridejo z njo same lepe in zanimive device.

Kaj bi jaz na veselici? Poslušal tam petje, se dolgočasih ob igri diletantov, se napil in prišel domov siten in praznih želcev! Ne, kaj bi jaz na veselici? Ne pojdem, gotovo ne!

Vendar, to pismo me je poživilo in spravilo moje misli v novi tir. Mislim sem na device, lepe in zanimive, kakor je stalo v pismu. Vse dni do nedelje sem prebival v radostnem pričakovanju. Bil sem viharano vesel in govoril z vsakim, kdor me je hotel poslušati. Sestri sem pravil, dobro vem, o suženjstvu Izraelcev, popisoval ji bedo in trpljenje tega naroda živo in s čuvstvom, da so ji prišle solze iz oči. Kamorkoli je šla, sem hodil za njo in ji pripovedoval o starih Grkih, o Troji, o junaku Ene-

ji, o nesrečni kraljici Didoni. Živo sem ji opisal blodnje Odissejeve, njegovo srečanje s prelepo devico Navzikajo in končno svidenje s prevesto Penelopio. Oriasal sem sestri živg ho-

ONE WAY TO MOVE AN ARMY BURRO

ARMY DONKEYS are famed for their stubbornness and the one pictured above is no exception. A couple of U. S. airmen had to resort to using a jeep to move the animal from one point to another at an air station in Africa. The men are members of a "travelling circus" that shuttles Liberators between Allied airbases in England and Africa.

zuma le še dvoje slabih oči, dvoje slabih rok—vse to sem pripovedoval sestri, govoril pa za sebe in čutil, kako kopni v meni ves namišljeni prazni mir, in gineva samemu sebi hlinjena malomarnost.

Tudi očetu sem se približal in začel s njim dolge razgovore. O zemlji, o soncu in zvezdah sva govorila sede zvečer pred hišo, ko je padal na severni nebesni strani veliki voz, urni delfin na vzhodu bežal skoro vidno mimo drugih zvezd, a sijajna zvezda večernica dvigala se vedno višje. Bilo je v soboto zvečer, že vse napoli praznično, in oče je bil zelo živahen. Tolmačil sem mu moderne hipoteze o gmoti in mu skušal razjasniti z lahkimi pripodobami postanek sveta, kar meni samemu ni bilo jasno.

Toda oče me je ustavil in vprašal naravnost:

"Veruješ v Boga, ali ne veruješ?"

"Verujem," sem odvrnil, "toda jaz nosim svojega Boga v srcu in ga na tihem molim in častim. In moj Bog ni kakor vaš, moj Bog je večji, mogočnejši in meni bližji nego vaš Bog, ki se ga samo bojite. Saj veste, sem govoril zaupno, da nisem hudooben človek..."

Čutil sem, da ne govorim prav in da tisto, kar v srcu nosim, označujem premedlo in preboječe.

Oče me je zaskočil.

"Zakaj torej ne hodiš v cerkev? Že dolgo let te nisem videl, da bi bil pokleknil k molitvi. Poskusi enkrat, izmoli oče naš, srce si olajša!"

Gledala sva si iz oči v oči in jaz sem jih prvi pobesil. Jaz, človek misli in kulturnih razpoloženj, v svoji naobrazbi daleč pred njim, jaz ateist sem povesil oči zaradi vprašanja, ki bi ga bil drugače zastopal z besom divjega Jakobina! Kako mogočno, na kako vzvišena je vera naših ljudi in v svojih globinah kako sveta! Kaj bi dal za tako močno vero?

Omahoval sem pod težo njegovih besed in se raztapal ob njegovih topli enostavni zgovornosti. Spominjal me je naukov rajne matere in mi slikal srečo, ki jo najdem, ako se spokorim pred njegovim Bogom... Brez dvoma bi se mu bil uklonil tisti večer in popustil zavoljo čustva, dokler je govoril iz njega pošten, pravi mož. A ko je začel govoriti katolik in mi razklati priučeno abotnost organizirane cerkve, me je vrglo nazaj in pred hipi veliko čuvstvo mi je postalo zoprno. Sramoval sem se pred seboj in se zaničeval.

"K spovedi pojdi in obhajilu, če ga boš vreden, pa te minejo vse take brezverske muhe!" je končal moj oče in se ozrl po nebu.

Vstal sem brez besed in zlezel na svisli.

Zaspal sem v svojem tihem hrepenenju, ki je šlo z menoj v nemirne sanje. Videl sem neizmerno, nepregledno step, okrog nizko obzorje in tajinstveni somrak od zemlje do neba. In zopet na sredi planjave velik ogenj, v bogatih plamenih grmado do neba žarečih ognjenih jezikov. A od neba je prihajal oblak, črn in gost, in je pritiskal na ogenj, ga dušil in pritičal. Toda ogenj se je zopet dvignil in buhtel v krvavih plamenih. Vedno bliže me je nosilo hrepenenje. Že sem bil pokleknil pred žarečim robom, povzdignil roke in molil ta goreči ogenj in žrtvoval borbi svetlobe s temo svojo srčno kri. Zajeli so me sikajoči plameni, zagrmili me vsega in me nosili višje na grmado, odko-

der sem gledal k nebu, k nebu. Ni bilo več temnega oblaka, zvezde so ljubko migljale.

Zbudil sem se. Videl sem nad razdeljeno streho nebesni svod, drhteč v nočni tišini. Proti zapadu je mirno plula polna luna kot skrbna ženska, ki kleči na platnu in upleta bele rože, bele zvezde po temnosinjem nebu. Zabolalo me je srce, ko sem jo zagledal, in po vsem životu se mi je razlila bujna jeklena sladkost. To je bila kri, ki vpije po ljubezni, kadar se nenadoma prebudimo in slišimo skrivnostno snovanje prirode.

S smehom solnčnih žarkov me je pozdravilo slavno nedeljsko jutro. Doli po dvorišču se je kregal oče, sam, po svoji stari navadi. Tako je delal vsako jutro, pregledujoč vsako stvar in oštevač bogve koga. Ko je oštivil, sem vedel, da se je odpravil v cerkev, in sem zlezel na plan.

Solnce je stalo že visoko in nebo je bilo jasno kot ribje oko, kakor bi rekli stari pisatelji. Jutro je bilo veselo, prešerno zgojenje škranjcev je donelo z višav. Gledal sem kričave vrabce, ki so se ženili po gostem drevju. Prsi so se mi širile skrivne radosti. Spomnil sem se, da sem mlad in svoboden, zdrav in živ, kot one ptice na drevju. Zaklical sem v polje pa vse grlo in odhitel v koč.

Bil sem sam doma, vsi odšli v cerkev. Na kuhinjskem pragu je sedela mačka in nezaupno mijavkala, zakaj vse dni sem ji bil nespravljivi sovražnik. Danes pa sem jo prijazno povabil in ji nalil mleka. Oprezno je nastavila gobček, a ko sem jo pogladil, je dostojno srebrala brez vsake bojazni. Jaz pa sem si v šalt dejal, da se mora človek pomiriti z mačko, kadar se odpravlja med ženske.

In potem sem se oblačil. Oblačil sem se ničemurno, se česal in česal in si postavil klobouč na glavo pred zrcalom. Umil sem si roke še enkrat, poiskal palico in izstopil. Na pragu sem vse pregledal, zaklenil vrata, položil ključ na skrivno mesto in...

Šel sem po beli stezi med travniki s premišljeno lahkoto kakor pariški gizdalin. Solnce se je smejalo, nebo je bilo čisto in tako dalje... in tako dalje...

III

Bil je prostor ograjen, z jelševjem in smrečjem zastavljen. Ob ograjah so stali šotori in nudili vina, jestvin, cvetja in drugih veselilnih reči. Ljudi je bilo živahno torišče, vse se je gnetlo križem. Ob hitro pripravljenih mizah so posedali lačni in žejni, bolj živi in vztrajni so tekali okrog in se pozdravljali, stiskali si roke, se smejali in bili

MEET THE AXES

The Gremlins of Accidents

Axes aren't at all angelic. And that includes this smarty, Cleo. He plays tricks with loose connections, frayed lamp cords and your neglects. Watch him; you can't hear him knocking! Keep him out—his conduct's shocking! NATIONAL SAFETY COUNCIL

RAZPIS SLUŽBE

V glavnem uradu SNPJ je izpraznjeno mesto hišnika (custodian). Kdor se zanima za to službo, naj se prijavi takoj. Za podrobne informacije in vse drugo pišite gl. predsedniku V. Cankarju, 2659 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Razni mali oglasi

HIŠNIK (Janitor)
za banko v mestu
DNEVNO IN NOČNO DELO
Dobra plača. Počitnice in vsi bančni prazniki plačani
FEDERAL RESERVE BANK
164 W. Jackson Blvd., Chicago

ŽENSKA za hišna dela in kuhanje. Ni pranja. Svojo sobo, kopalnico in radio. Plača \$20.00 do \$25.00.
Sunnyside 5604

KURJAČ—STOKERS
NIZEK PRITISK
7 A. M. do 5 P. M., 6 dni v tednu, \$145.00 mesečno. Stalna služba v poslopih boljših uradov. Vprašajte Mr. Jensen v uradu 9 So. Clinton St.

ŽENSKA za delo v mestni banki. Ni ribanja.—Dobra plača. Počitnice in vsi bančni prazniki plačani
FEDERAL RESERVE BANK
164 W. Jackson Blvd., Chicago

16 SHOPPING DAYS LEFT!
—DON'T FORGET WEDNESDAY—
BONDS FOR DAD AND UNCLE HERB—

Buy Christmas Seals
AGITIRAJTE ZA PROSVETO

POTREBUJEMO ŽENSKE

ZA

čiščenje uradov

Stalno delo sedaj in po vojni

48-urno tedensko delo

IZREDNO DOBRA PLAČA

DELO STALNO

ALI ZAČASNO

IZVRSTNO

DELOVNO

STANJE

Oglasite se v našem uradu

BRANCH EMPLOYMENT OFFICE

1250 Milwaukee Avenue

Ni treba nič plačati za uposlitev.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijete orien, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, se člani ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri zasnevanju \$1.20 na tednik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnini.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in _____ 4.80	1 tednik in _____ 6.50
2 tednika in _____ 3.60	2 tednika in _____ 5.10
3 tednika in _____ 2.40	3 tednika in _____ 3.90
4 tednika in _____ 1.20	4 tednika in _____ 2.70
5 tednikov in _____ nič	5 tednikov in _____ 1.50

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljim naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pošljite k moji naročnini od naslednjega članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____
3. _____ Čl. družina št. _____
4. _____ Čl. družina št. _____
5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐